

Nr 1237

Av herr Sjöholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 130, med förslag till införsellag m.m.

Införselinstitutet är ett av de tvångsmedel som står de exekutiva myndigheterna till buds. Det utgör ett för den enskilde allvarligt ingrepp i rätten att disponera en intjänt arbetsinkomst. Lagstiftningen har av hävd beaktat denna institutets för arbetslust och arbetsglädje menliga inverkan och gått försiktigt fram när det gällt att bestämma urvalet av de fordringar för vilkas indrivande införsel må tillgripas. Lika klart som det är att varje rättssamhälle måste vara utrustat med exekutiv befogenhet borde det vara att avgränsa denna befogenhet till förhindrande av att exekutionen skadar andra värden som i just rättssamhället måste te sig viktigare och i behov av skydd. Den exekutiva verksamheten får inte bli alltför effektiv, får inte utvecklas till ett självändamål som tränger undan andra samhällsfunktioners möjligheter att hävda sig och hos medborgarna ingjuter föreställningen och känslan att det allmänna alltför brutalt och hårdhänt tagit parti för borgenärsintresset. Att här finna en tillfredsställande avvägning är förvisso icke lätt.

Det lagförslag som nu föreligger i form av proposition nr 130 tillgodoser icke någon sådan god avvägning varom ovan ordats. Den exekutiva rättsutövningen föreslås bli föremål för en skärpning av sådan art att betydande olägenheter i en rad avseenden måste bedömas komma att inställa sig.

Mot förslaget till ny införsellag finns ingen anledning till erinran. Det innehåller några klara förbättringar i förhållande till nu gällande lag, bl.a. i fråga om preskriptionsbestämmelser och möjligheterna att komma till rätta med direkta sabotage mot införselbeslut (22 §). Kritiken måste sättas in mot de delar av förslaget som döljer sig under propositionens beteckning "m.m."

Regeringsförslaget åsyftar en ytterligt kraftig utvidgning av tillämpningsområdet för införselinstitutet men döljer detta under föregivande av att det generella prisgivandet av gäldenärens arbetsinkomst åt borgenärsintresset skall hänföras under beteckningen utmätning i lön. Utmätning i lön är f. n. formellt möjlig för uttagande av alla former av exigibla fordringar. Institutet spelar emellertid av praktiska skäl en så undanskymd roll att det snarare låter sig konstateras att intjänt lön är exekutivt oåtkomlig för andra fordringar än familjerättsliga underhållsbidrag, vissa kommunala fordringar samt skatt, böter och viten, vilka alla är införsel-

berättigade enligt vissa regler. Detta innebär sålunda att arbetstagarens löneförmån nu i praxis är skyddad från ingrepp för uttagande av vanliga civila fordringar liksom för skadeståndskrav. Regeringsförslaget betyder en radikal förändring härvidlag.

I nuvarande rättsläge äger utmätningsmannen icke anmoda arbetsgivaren att i förväg undanhålla lönemedel för anställd för möjliggörande av utmätning i lön. Utmätningsmannen har att inställa sig å platsen för lörens utbetalande vid tidpunkten för detta — detta reducerar av lättförstådda skäl den praktiska användningen av denna verkställighet. Detta accentueras ytterligare av den omständigheten att lönebeloppen numera i allt större utsträckning utbetalas genom insättning å postgiro eller checkräkning, vilket effektivt utesluter möjligheterna till utmätning. Propositionen innehåller på denna punkt det anmärkningsvärda förslaget att utmätningsmannen i fråga om handläggningen av ärenden genom utmätning i lön skall äga ålägga arbetsgivaren att innehålla och tillställa utmätningsmannen viss angiven del av arbetstagares lön enligt beslut med förlöpande verkan (förslag till lag om ändring i utsökningslagen, 67 a § och följande). Detta är ingenting annat än ett införselbeslut som man av icke närmare angivna skäl i förslaget sorterat in under begreppet utmätning. I realiteten innebär detta sålunda att man föreslår att intjänt lön i framtiden skall kunna — genom införsel — tas i anspråk för fordringar av vad slag de vara må. Förslaget markerar ett övergivande av den allmänna varsamhet och den respekt för avlöningsförmånens värde för den anställda och den betydelse för hennes eller hans arbetslust som lagstiftaren tidigare låtit sig vägledas av. Denna grundläggande förändring i synen på dessa förhållanden är olycklig och därför beklaglig.

Det är — som jag ovan påpekat — ett allmänt samhällsintresse att medborgarna gör rätt för sig i sina ekonomiska mellanhavanden. Det är emellertid inte alltid ett samhällsintresse att medborgaren i det enskilda fallet genom exekutiv tvång bringas till sin förpliktelses fullgörande. Detta konstaterande är långt mindre samhällsomstörande än vad det i förstone kan förefalla.

Utmätningsmannen har att handlägga ärenden av mycket skiftande beskaffenhet och det är mänskligt och oundvikligt att han (eller numera också hon) finner vissa vara mera angelägna än andra. Någon skillnad i behandlingen av dem kan självfallet icke få ske så länge de författningsenligt är jämställda. Det ankommer här på lagstiftaren att prioritera och att utrusta skilda arter av fordringar med skilda exekutiva förmåner. Så har hitintills skett, vilket varit en otvetydig fördel. När nu detta föreslås i princip skola överges och alla slag av fordringsanspråk avses skola bli i realiteten införselberättigade innebär detta en markant överkantring till

förmån för ett renodlat borgenärsintresse och till motsvarande men för i första hand gäldenärerna men också för andra värden och intressen. Departementschefen snuddar något vid en väsentlig olägenhet utan att dock för närvarande vilja ta konsekvenserna av sina betänkligheter. Det gäller avbetalningshandeln och den inverkan på denna som frikostigare exekutiva möjligheter för säljarna kan befaras föra med sig. Det torde icke kunna bestridas att avbetalningshandeln tagit en omfattning och former som måste ge anledning till viss oro och som ingalunda varit förutsedda vid avbetalningslagens tillkomst. Varor av mycket tivelaktigt värde säljes — dess värre icke sällan med metoder som måste kallas otillständiga — utan att säljaren på minsta sätt bemödat sig om att undersöka köparens kreditvärdighet. Det är kort uttryckt ett oskick som här florerar och som snarare förtjänar samhällets fördömande än dess uppmuntran. Det nu aktuella lagförslagets realiserande skulle avgjort betyda en uppmuntran. Får säljaren en väsentligt utvidgad möjlighet att i efterhand klämma köpeskillingen ur köparen — genom nu föreslagna utmätning i lön/införsel — kommer vårdslösheten att tilltaga vid köpsluten. Enbart detta är ett tillräckligt skäl att icke utrusta varje slags fordran med införselrätt.

Enligt förslaget skall denna nya form för utmätning i lön ha företräde framför införsel för böter och viten. Det är ett stadgande som skulle komma att medföra åtskilliga komplikationer. Böter som icke erlägges skall anmälas till förvandling till frihetsstraff. Böter preskriberas inom så kort tid som tre år. Det synes icke kunna vara vare sig ändamålsenligt eller tillfredsställande att en införsel för böter skulle kunna avbrytas för att lämna företräde för uttagande av en avbetalningsskuld som vidlåder den bötfällde. Myndigheterna bidrar därmed till att böterna förblir obetalda till större eller mindre del med förvandlingstalan som resultat. Särskilt vid uttagande av skadeståndsfordringar, som regelmässigt är åtföljda av bötesförelägganden, torde denna påtalade komplikation bli vanlig.

Det måste löna sig att arbeta. Det är icke alltför svårt att fatta att en arbetstagare som tvingas åse och uppleva hurusom en under hårt arbete förvärvad inkomst till större delen försvinner för att distribueras ut till skilda fordringsägare, som statsmakterna beviljat tillträde till löneförmånen, förlorar lusten att arbeta. Det preliminära skatteavdraget är redan det drygt. Under vissa månader kan kvarstående skatt göra anspråk på lönen och gör det i synnerhet för de särskilt arbetsamma som åtagit sig extraarbete. Härtill kan komma införsel för äldre restförd skatt. Först i raden av anspråk anmäler sig oguldna underhållsbidrag. Skulle nu enligt propositionens förslag lönekuvertet hemsökas också av borgenärskrav av alla de slag kommer arbetsskyggheten att öka och den s.k. hoppjerkamentiteten att frodas och tilltaga. Såväl den enskilde arbetstagaren som sam-

hället kommer att bli lidande. Det kan väl sägas att människor som ställer det så illa för sig får skylla sig själva. Ett socialt medvetet samhälle kan emellertid icke föra sådant tal. Samhällets ansvar omfattar även den misskötsamme. Också den ekonomiskt mindre välplanerande har rätt att i rimlig utsträckning bärga frukterna av sin arbetsinsats.

Effektiviteten hos exekutionsväsendet skulle efter ett realiserande av regeringsförslaget väsentligt ökas i fråga om enskilda mål. Detta kan beräknas komma att likaså väsentligt öka ärendefrekvensen med ökat personalbehov som given följd. Personalbekymren inom exekutionsväsendet är redan nu betydande och tål näppeligen någon ytterligare påspädning.

Det vore i nuvarande situation med höga preliminära skatteavdrag — särskilt märkbara för lägre inkomsttagare som drabbas hårdast av fortlöpande stegrade kommunalskatter — mest näraliggande att överväga ett upphävande av rätten att meddela införsel för restförd skatt och för böter och viten; underhållsbidrag står givetvis utanför sådana överväganden. Att i stället bjuda ut arbetstagarens lön till ett obegränsat antal borge-närsintressen måste — även om vissa modifikationer är inbyggda i det tillämpade systemet — te sig oklokt och olämpligt. Även om vårt land kan berömma sig av att ha en god socialvård bör inte samhället självt skapa vårdfall.

Med åberopande av vad ovan anförts hemställer jag,

I. att riksdagen måtte besluta att dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 130 år 1968 till den del däri föreslås ändrade regler för utmätning i lön, dels vidtaga de förändringar i föreslagen lagtext i övrigt som betingas av bifall till avslagsyrkandet;

II. att vederbörande utskott måtte utarbeta lagtext i enlighet med vad ovan yrkats.

Stockholm den 22 oktober 1968

Sten Sjöholm (fp)